

Також доречно розглянути, які суспільні відносини утворюють безпосередній об'єкт злочину, передбачений статтею 169 Кримінального кодексу України.

На думку автора, основним безпосереднім об'єктом злочину, склад якого передбачений у диспозиції статті 169 Кримінального кодексу України, є суспільні відносини, які виникають із приводу регламентованого порядку здійснення усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання в сім'ю громадян, порушення якого може спричинити несприятливі наслідки для нормального фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку дитини.

Таке розуміння безпосереднього об'єкта досліджуваного складу злочину впливає з диспозиції безпосередньо самої кримінально-правової норми, оскільки як незаконна посередницька діяльність, так і інші незаконні дії щодо усиновлення, встановлюються, виходячи з порушення нині діючих норм та правил під час самого процесу усиновлення, встановлення опіки чи піклування, передачі дитини на виховання в сім'ю громадян України.

Додатковим факультативним безпосереднім об'єктом незаконних дій щодо усиновлення (удочеріння) можуть бути здоров'я, життя, інші блага усиновителів та усиновлених, піклувальників (опікунів) та підопічних.

Список використаної літератури:

1. Гришук В.К. Кримінальне право України: Загальна частина : навч. посіб. для студ. юрид. фак. вищ. навч. закл. / В.К. Гришук. — К. : Видав. дім «Ін Юре», 2006. — 568 с.
2. Александров Ю.В. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Ю.В. Александров, В.А. Клименко. — К. : МАУП, 2004 — 328 с.

ХИЛЬЧЕНКО А. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

ОПТИМІЗАЦІЯ ПЕНАЛІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД ПРИ НАЯВНОСТІ КВАЛІФІКУЮЧИХ ТА ОСОБЛИВО КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАК СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Практика зарубіжних законодавств демонструє можливий ступінь формалізації призначення покарання шляхом «арифметичних» правил про градуйоване підвищення або зниження розмірів покарання у залежності

від обставин справи. Такі чітко конкретизовані правила можливі завдяки закріплення шкали типових санкцій. Прийнятною для запровадження в Україні є ідея багатоколіїної системи типових санкцій шляхом градуювання видів покарання на ступені на прикладі законодавства Сан-Марино. Однак, така ідея потребує фундаментальної наукової апробації, переосмислення всіх без винятків інститутів кримінально-правового регулювання. У плані сьогоденного реформування кримінального законодавства доцільним є більш детальне з'ясування ролі типової санкції в аспекті її розуміння як медіани санкції. Причому медіани санкції основного, кваліфікованого й особливо кваліфікованого складів. І дійсно, згідно з ч. 4 ст. 67 КК України, якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті Особливої частини цього Кодексу як ознака злочину, що впливає на кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує. Тому кримінальний закон певним обтяжуючим обставинам надає особливо кримінально-правового значення, розглядаючи їх таким чином як засіб диференціації кримінальної відповідальності і закріплюючи кваліфіковані і особливо кваліфіковані склади злочинів.

З проведеного нами дослідження КК України на аналіз підвищення індексу медіани санкції кваліфікованих і особливо кваліфікованих складів за ознаками, які найбільш часто зустрічаються у кваліфікованих складах, а тому і особливо кримінально-правового значення, можемо відзначити наступне. Така ознака, як «повторність» зустрічається у 96 складах злочинів, «група осіб» — в 11 складах, «група осіб за попередньою змовою» — у 92 складах, «організована група» — у 42 складах, «службова особа» — у 37 складах, «рецидив» — у 20, вчинення злочину відносно «неповнолітнього» — у 18, «малолітнього» — у 9. У діючому законодавстві збільшення типової санкції за однієї і тієї ж кваліфікуючої ознаки у різних складах здійснюється нерівномірно: наприклад, за наявності ознаки «група осіб» від 1, 3 до 5, «організована група» — 1, 3 до 8, 5. Це свідчить про неузгодження системи санкцій за кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі склади, що порушує принцип рівності громадян, адже, на нашу думку, кваліфікуюча ознака має впливати на підвищення медіани санкції приблизно однаково щодо всіх складів злочинів. Простежуються диспропорції у дотриманні вимоги ступеневості. Крім цього, для кримінального закону є характерним значне перетинання (накладення) максимальної межі санкції за основний склад і мінімальної межі за кваліфікований склад. Хоча логічною була б така конструкція санкції, за якої вища межа санкції за простий злочин була б одночасно нижньою межею кваліфікованого злочину.

З проведеного аналізу індексу підвищення медіани санкцій Особливої частини КК України ми отримали такі середні величини індексу: вчинення злочину «повторно» — 2,2; «групою осіб» — 2, 2; «група осіб за попередньою змовою» — 2,3; «організованою групою» — 3; «службовою особою» — 2,4; відносно «неповнолітніх» — 2,4; «малолітніх» — 2;

«рецидив» – 2.7. У цьому зв'язку привабливою видається ідея формалізації кримінально-правового значення деяких обставин шляхом закріплення спеціального правила призначення покарання за їх наявності. Така концепція впливу у сучасних умовах кримінально-правового регулювання можлива тільки до особливих обтяжуючих обставин, які можуть мати узагальнену дію до всіх видів злочинів, а також є найбільш поширеними у складах злочинів Особливої частини КК України. Це такі обставини, як вчинення злочину повторно, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою, службовою особою.

Інші досліджувані нами обставини не можуть одержати чіткої регламентації їх впливу, адже конкретизація їхнього кримінально-правового значення можлива лише відносно злочинів певного роду і виду. Крім цього, вираховані нами середні величини індексу підвищення медіани санкції також не можуть бути покладені у пропонувану концепцію з огляду на те, що на медіану санкції кваліфікованого або особливо кваліфікованого складів злочинів, крім кваліфікуючих і особливо кваліфікуючих ознак, мають вплив й інші ознаки складу злочину. Застосування ж виявлених індексів призвело би до необґрунтованого посилення кримінальної репресії, порушення принципів гуманізму, економії каральних заходів; отримане покарання у такому разі перевищило б ті максимальні розміри відповідного покарання, які встановлені у Загальній частині КК України.

Тому пропонується закріпити інші індекси, які, на наше переконання, будуть достатніми і адекватними у порівнянні з основним складом злочину. Причому такі кваліфікуючі ознаки необхідно «вийняти» зі статей Особливої частини, цим ми забезпечимо реструктуризацію КК України з метою більш чіткої конкретизації і простоти у його застосуванні, оптимізації суддівського розсуду, формалізації етапу призначення покарання. Отже, вважаємо доцільним закріпити наступну статтю:

«Стаття 67. Призначення покарання за наявності обставин, що обтяжують покарання

1. У разі вчинення злочину повторно або за попередньою змовою групою осіб строк або розмір основного покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, збільшується на одну третину.

2. У разі вчинення злочину організованою групою строк або розмір основного покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, збільшується на дві третини.

3. Правила ч. 1 цієї статті застосовуються також у разі вчинення злочину службовою особою, крім злочинів, передбачених Розділом XVII Особливої частини цього Кодексу».

У зв'язку з введенням правила призначення покарання за наявності обтяжуючих обставин необхідним є виключення вказаних кваліфікуючих обставин зі статей Особливої частини.